

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYA**Hayitova Mohinur Isroil qizi****Qarshi davlat universiteti talabasi****<https://doi.org/10.5281/zenodo.19588246>**

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalalari keng yoritilgan. Ayniqsa, yosh avlodni har tomonlama barkamol, ma'naviy yetuk va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni alohida ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi. Kichik yoshdagi o'quvchilar ongiga odob-axloq me'yorlarini singdirish, ularda kattalarga hurmat, kichiklarga mehr, vatanparvarlik, halollik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantirishda milliy an'analar, urf-odatlar hamda boy ma'naviy merosdan samarali foydalanish zarurligi asoslab beriladi.

Shuningdek, maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'qituvchining tarbiyaviy faoliyati, uning shaxsiy namunasi hamda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda milliy qadriyatlarni uyg'unlashtirish usullari ko'rib chiqiladi. O'quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda milliy qadriyatlarni sodda, tushunarli va qiziqarli shakllarda yetkazish, o'yin, ertak, hikoya va sahna ko'rinishlari orqali ularning ongiga singdirishning samaradorligi tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, milliy qadriyatlar, tarbiya, ma'naviyat, odob-axloq, vatanparvarlik, oilaviy tarbiya, urf-odatlar, an'analar, pedagogik yondashuv, o'quvchi shaxsi, ijtimoiy ko'nikmalar, ma'naviy meros, barkamol avlod, tarbiyaviy ishlar.

KIRISH

Bugungi zamonaviy dunyoda yosh avlodni har tomonlama barkamol, ma'naviy yetuk hamda mustaqil fikrlaydigan shaxs sifatida tarbiyalash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchi shaxsining shakllanishida eng muhim davr bo'lib, aynan shu jarayonda bolalarning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, xulq-atvori va hayotiy qadriyatlariga asos solinadi. Shu sababli, boshlang'ich sinflarda ta'lim bilan bir qatorda samarali tarbiya jarayonini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliy qadriyatlar esa yosh avlod tarbiyasining ajralmas qismi bo'lib, ular orqali o'quvchilarda o'z xalqiga, Vatanga, tiliga, diniga va madaniyatiga hurmat tuyg'usi shakllanadi. Asrlar davomida shakllanib kelgan urf-odatlar, an'analar, milliy urf-odatlar va boy ma'naviy meros bolalar ongiga chuqur ta'sir ko'rsatib, ularni komil inson etib voyaga yetkazishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bois, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish bugungi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish o'quvchilarda nafaqat bilim, balki yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Xususan, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, do'stlik, mehr-oqibat, halollik, mehnatsevarlik kabi insoniy sifatlarni rivojlantirishda milliy qadriyatlarning o'rni beqiyosdir. Shu bilan birga, bu jarayon o'quvchilarning ijtimoiy hayotga moslashuvi, jamoada o'z o'rnini topishi hamda mustaqil hayotga tayyorlanishiga yordam beradi.

ASOSIY QISM

Boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish o'quvchilar shaxsini har tomonlama rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarda nafaqat bilim olishga bo'lgan qiziqishni oshiradi, balki ularning ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar ta'sirchan va taqlidchan

bo'lishi sababli, ularga berilayotgan tarbiya mazmuni puxta o'ylangan va maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi lozim.

Zamonaviy ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarining uyg'unligini ta'minlash muhim hisoblanadi. Chunki bugungi kunda axborot oqimining keskin ortib borishi, turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri yoshlar ongiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich sinflarda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish orqali o'quvchilarda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantirish, ularni yot g'oyalar ta'siridan himoya qilish zarur.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, boshlang'ich ta'lim tizimida tarbiyaviy ishlarni samarali tashkil etish, milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga chuqur singdirish va bu orqali barkamol avlodni voyaga yetkazish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishda, avvalo, o'quvchilarga xalqimizning boy ma'naviy merosi, urf-odatlar va an'analari haqida tushunchalar berish muhimdir. Dars jarayonida maqollar, matallar, ertaklar, rivoyatlar va hikoyalar orqali bolalarga ezgulik, halollik, rostgo'ylik, sabr-toqat kabi fazilatlar singdiriladi. Bunday yondashuv bolalarning nafaqat bilim doirasini kengaytiradi, balki ularning ichki dunyosini boyitadi va to'g'ri xulq-atvorni shakllantirishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinflarda milliy qadriyatlarni singdirishning samarali usullaridan biri bu – o'yin faoliyatidan foydalanishdir. O'yin orqali bolalar atrof-muhitni osonroq anglaydi, ijtimoiy munosabatlarni tushunadi va o'z xulqini boshqarishni o'rganadi. Masalan, rolli o'yinlar orqali o'quvchilarda kattalarga hurmat, kichiklarga mehr ko'rsatish, mehmondo'stlik kabi milliy fazilatlar shakllantiriladi. Shu bilan birga, sahna ko'rinishlari va kichik spektakllar orqali milliy qadriyatlarni yanada jonli va ta'sirchan tarzda yetkazish mumkin.

O'qituvchining shaxsiy namunasi ham tarbiya jarayonida hal qiluvchi o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq o'qituvchining xatti-harakatlariga taqlid qilganliklari sababli, pedagog o'zining nutqi, muomalasi, kiyinish madaniyati va umumiy xulqi bilan o'quvchilarga ijobiy namuna bo'lishi lozim. O'qituvchi tomonidan yaratilgan sog'lom psixologik muhit esa o'quvchilarning erkin fikrlashi, o'z fikrini ochiq bayon etishi va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishda darsdan tashqari tadbirlarning ham o'rni beqiyosdir. Turli bayramlar, ma'naviy-ma'rifiy kechalar, uchrashuvlar va tanlovlar orqali o'quvchilar milliy qadriyatlarni amaliy jihatdan his etadilar. Masalan, milliy bayramlar, urf-odatlariga bag'ishlangan tadbirlar o'quvchilarda o'z millatiga nisbatan faxr va g'urur tuyg'usini uyg'otadi. Bu esa ularning milliy o'zligini anglashiga yordam beradi.

Bundan tashqari, oila va maktab hamkorligi milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishda muhim ahamiyat kasb etadi. Oila – bolaga dastlabki tarbiya beriladigan maskan bo'lib, unda shakllangan qadriyatlar keyinchalik maktabda mustahkamlanadi. Agar oila va maktab o'rtasida uzviy hamkorlik mavjud bo'lsa, tarbiya jarayoni yanada samarali kechadi. Shu sababli, ot-onalar bilan muntazam suhbatlar o'tkazish, ularni tarbiyaviy jarayonlarga jalb etish muhimdir.

Zamonaviy axborot texnologiyalari rivojlanib borayotgan bir davrda milliy qadriyatlarni saqlab qolish va uni yosh avlod ongiga singdirish yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va turli axborot manbalari orqali kirib kelayotgan turli madaniy ta'sirlar bolalar ongiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar

asosida tarbiya berish orqali o'quvchilarda mustahkam ma'naviy pozitsiyani shakllantirish, ularni salbiy ta'sirlardan himoya qilish muhim vazifa hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish bugungi kunda nihoyatda muhim va dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki aynan boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchi shaxsining asosiy fazilatlarini, dunyoqarashi va hayotiy qarashlari shakllanadi. Shu bois, bu davrda berilgan tarbiya keyingi bosqichlar uchun mustahkam poydevor vazifasini bajaradi.

Demak, boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish nafaqat bugungi kun talabi, balki kelajak taraqqiyotining muhim omili sifatida ham ahamiyatlidir. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan izchil va samarali pedagogik faoliyat natijasida jamiyatimiz uchun yetuk, barkamol va vatanparvar avlodni tarbiyalash mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2022.
2. Ta'lim to'g'risida qonun. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim konsepsiyasi. – Toshkent, 2021.
4. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: “O'qituvchi”, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. Pedagogika fanidan o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2020.